

Jarosław Wyrwiński*

Ratownicze badania wykopaliskowe na stanowisku 20 w Mielnie Pyrzyckim, gm. Kozielice, woj. zachodniopomorskie

Abstract

Wyrwiński J. 2013. Rescue archaeological excavations at site 20 in Mielno Pyrzyckie, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship. *Raport 8*, 49-62.

The site is located on a slope in the confluence of two small watercourses. It is situated on a straight stretch of the eastern slope of an upland. The excavations embraced an area of 117.8 ares and revealed a total of 202 features, of which 121 were successfully identified in chronological and cultural terms. The material from the features and in the remnants of the cultural layer (2394 fragments of ceramics) corresponds with a single phase of the settlement on the area of the site – related to the Lusatian culture. The recorded relics indicate that the investigations embraced the household part of the settlement. The chronology was determined on the basis of analyses of ceramics, which belongs to the Hallstatt period, or maybe even later – to the early La Tène period.

Keywords: settlement, household features, Lusatian culture, Hallstatt period C and D, early La Tène period, Górzycza style

■ WSTĘP

Stanowisko Mielno Pyrzyckie 20 (AZP 37-07/52) zostało odkryte w 2006 roku podczas badań rozpoznawczych w związku z planowaną budową drogi ekspresowej S-3 na odcinku Szczecin – Gorzów Wielkopolski. W związku z tą samą inwestycją przeprowadzono w terminie od 3 lipca do 29 września 2007 roku ratownicze wykopaliska, którymi z ramienia Muzeum Narodowego w Szczecinie, kierował J. Wyrwiński. Objęły one cały zagrożony obszar, tj. łącznie 117,8 ara (Ryc. 1). Odkryto 202 obiekty archeologiczne, z których 121 określono pod względem chronologiczno-kulturowym. Materiał zalegający w ich wypełniskach oraz w pozostałościach warstwy kulturowej (2394 fragmenty ceramiki i nóż (?) żelazny) w całości należy odnieść do jednego horyzontu zasiedlenia, związanego z kulturą łużycką.

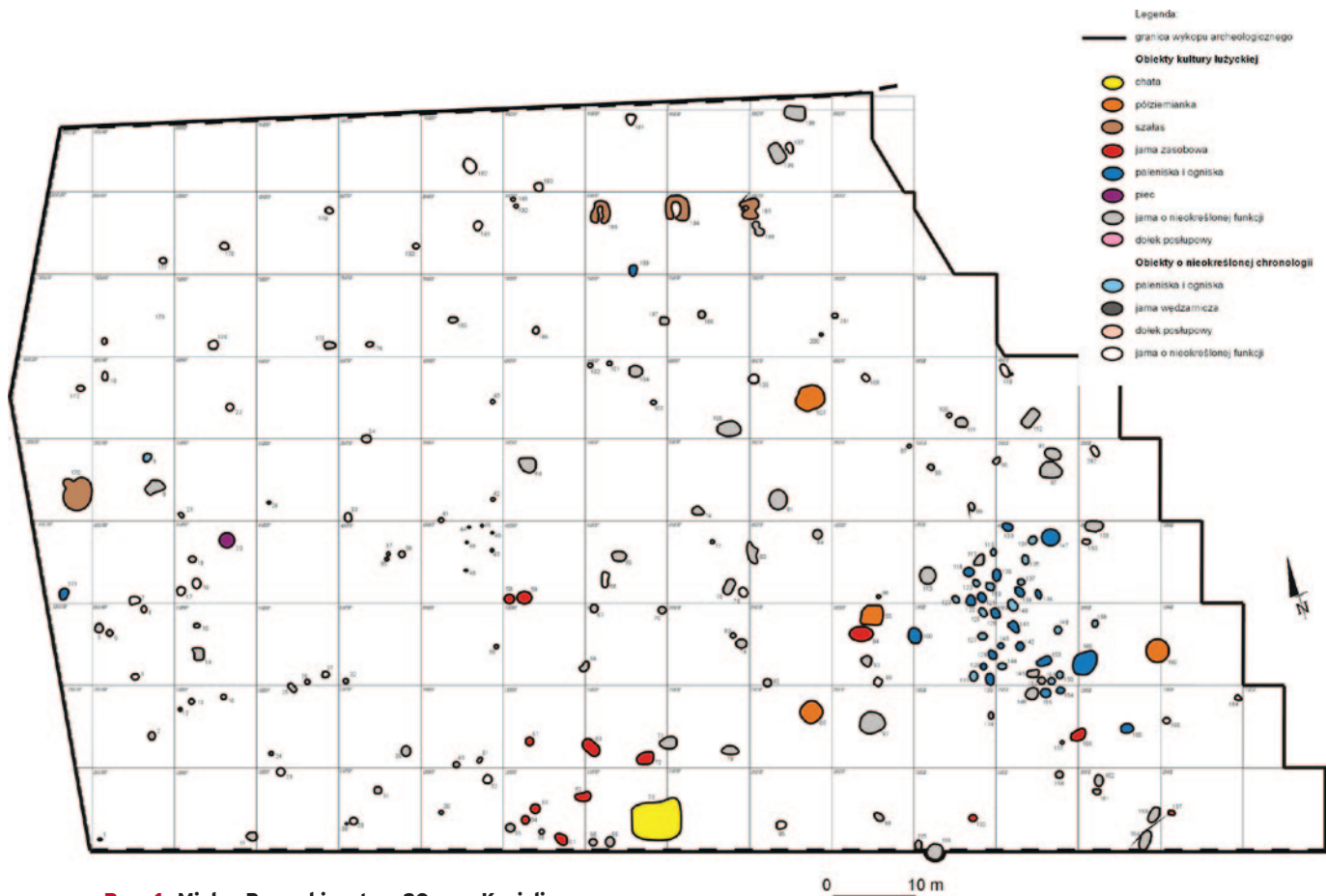
Stanowisko leży w odległości około 1000 m na północny wschód od zabudowań miejscowości. Pod względem fizjograficznym położone jest w północnej części Pojezierza Myśliborskiego, na niezbyt wyraźnej do uchwycenia granicy z Równiną Pyrzycko-Stargardzką.

Stanowisko usytuowane jest w widłach dwóch niewielkich cieków wodnych otaczających wyniesienie, na prostym odcinku jego wschodniego stoku, w małej dolinie Kanału Długiego, oddalonego od granicy obszaru badanego o około 50 m. Bezimienny ciek od strony zachodniej oddalony jest od stanowiska o około 200 m, po przeciwniejszej stronie wyniesienia i nie jest z nim bezpośrednio związany. Różnice wysokości bezwzględnych na stanowisku są znaczne i wynoszą około 6 m (od 64 m n.p.m. do 70 m n.p.m.), przy czym teren opada w kierunku wschodnim i północno-wschodnim.

■ OBIEKTY NIERUCHOME

Ślady po zasadniczej zabudowie stanowiska manifestują się jako obiekty mniej lub bardziej zagłębione w ziemię. Niewielka część odkrytej zabudowy to obiekty stricte naziemne, których poziom użytkowy mieścił się na poziomie otaczającego gruntu. Ze 121 obiektów datowanych materiałem ceramicznym na kulturę łużycką za pozostałości domostwa uznano jeden obiekt, 4 to obiekty w typie szalasowym, 4 określono

* Przedsiębiorstwo Usługowe Archeolog Jarosław Wyrwiński, ul. Francuska 19, 64-100 Leszno, e-mail: jwarcheolog@wp.pl

Ryc. 1. Mielno Pyrzyckie, stan. 20, gm. Kozielice, woj. zachodniopomorskie. Plan zbiorczy obiektów ze zróżnicowaniem funkcjonalnym

Fig. 1. Mielno Pyrzyckie, site 20, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship. General plan of features of varied functions

jako półziemianki, jam zasobowych było 12, najczęściej wystąpiło obiektów o nieokreślonym przeznaczeniu – 72. Na szczególną uwagę zasługuje tutaj zespół 41 palenisk otwartych. Gospodarczy obraz osady kultury łużyckiej dopełnia odkrycie jednego pieca. Poza jamami, będącymi częściami ziemnymi pierwotnych obiektów, wystąpiły dołki postępowe, mogące być prawdopodobnie elementami jakichś większych przestrzennie konstrukcji naziemnych.

Największym na stanowisku był obiekt 73 o funkcji mieszkalnej. Jama miała plan zbliżony do prostokąta o zaokrąglonych narożach, o długości 585 cm i maksymalnej szerokości 480 cm, co dawałoby powierzchnię użytkową około 28 m². Zachowana głębokość wynosiła średnio 30-40 cm, a w jednym z narożników osiągnęła 60 cm. W przeciwległej części obiektu zarejestrowano koliste zagłębienie wypełnione brunatno-ciemnoszarym piaskiem przemieszany z węglami drzewnymi, które może być pozostałością po ognisku. W obiekcie znaleziono 395 fragmentów ceramiki pochodzących z różnych naczyń, zarówno kuchennych (garnki, talerze krążkowe, naczynia zasobowe), jak i stołowych (wazy). Kolejne cztery obiekty, wyróżniające się znacznymi

rozmiarami i regularnymi kształtami, to półziemianki. Powierzchnie użytkowe tych obiektów wynosiły od 6,0 do 9,5 m². Najciekawszym w tej grupie jest półziemianka 169, o regularnym, kolistym kształcie w planie, prostokątnym przekroju poprzecznym i prawie idealnie płaskim dnie (Ryc. 3:1; 7). Przynajmniej część dna obiektu wyłożona była jakimś materiałem organicznym (słomianą matą?), którego pozostałość stanowi cienka warstewka czarnej ziemi ze spalenizną, zachowana w części wschodniej. W wypełniku obok kilkunastu fragmentów ceramiki wystąpił słabo zachowany przedmiot żelazny (nóż?).

Na obrzeżach przebadanej części osady rozlokowały się 4 obiekty typu szałasowego. Trzy z nich, usytuowane w rzędzie, mieszczą się na północnym krańcu, czwarty na krańcu zachodnim. Po wszystkich szałasach zachowały się dookolne rowki wyznaczające podstawę ich konstrukcji, których części naziemne opierały się, jak się przyjmuje (Lasak 1996, 100) na konstrukcji żerdziowej. Wyróżniono tu 3 ich typy: na planie w formie podkowiastej, o podkowiastym planie ze słupem pomiędzy ramionami i w centralnej części obiektu oraz o dookólnym zamkniętym rowku. Wymiary najmniejszego wynoszą 2,35 × 2,45 m, średnica największego to 3,80 m.

Funkcji większości jam nie udało się ustalić. Posiadały one w rzucie poziomym różne kształty: zdecydowana większość była owalna w planie (Ryc. 8),

rzadziej kolistą i czworokątną, zdarzały się także nieregularne w rzucie. Powierzchnia tych jam wahała się od 0,5 m² do 5 m². Kilka jam służyło zapewne do przechowywania zapasów żywnościowych. Wystąpiły wśród nich niewielkie obiekty o wielkości około 1 m², przeważnie kolistego kształtu (Ryc. 2:3). W jednym z nich, w dnie jamy 57 zarejestrowano ślad po kołku wbitym w podłoże, który podtrzymywał zapewne zadaszenie tego obiektu (Ryc. 2:6). Jamy zasobowe średniej wielkości (Ryc. 2:2, 5) miały powierzchnie w granicach 1,9-2,8 m², a dna ich sięgają maksymalnie 60 cm poniżej owalnego stropu obiektu. Duże obiekty magazynowe osiągały blisko 5 m² powierzchni użytkowej.

Obiekt 20 (Ryc. 2:4) uznano za pozostałość pieca garncarskiego. Zarysował się w formie kolistego płata polepy o średnicy 175 cm, w której zaobserwowano rozproszone smużki spalenizny. W jego wypełniku zalegało 116 fragmentów naczyń ceramicznych. Wszystkie pozostałości po piecu zagłębiały się w podłoże do maksymalnie 30 cm. Był to obiekt jednokomorowy, prawdopodobnie naziemny, bez obudowy kamiennej, z kopułą glinianą wspierającą się na drewnianych żerdziach o średnicy 1-2 cm, których odciski widoczne są na niektórych grudkach polepy. Stropowe warstwy wypełnika to prawdopodobnie pozostałości kopuły. Brak nagromadzenia spalenizny można tłumaczyć uprzątnięciem wnętrza pieca przed zamierzonym powtórny użyciem.

Na badanym stanowisku zarejestrowano 41 miejsc palenia otwartego ognia (Ryc. 9), wśród których 24 zawierały materiał zabytkowy kultury łużyckiej. Były to zarówno paleniska (przystosowane do swej funkcji przez ułożenie odpowiedniej konstrukcji) oraz ogniska. Poza 4 paleniskami znajdującymi się w różnych częściach osady, pozostałe 37 skupia się w jednym miejscu, na niewielkiej przestrzeni około 20 × 20 m, we wschodniej części terenu badań. Tutejsze paleniska to proste jamy wypełnione kamieniami, w większości głębsze niż ogniska, zawierały w wypełniku (najczęściej o nieckowatym przekroju), dochodzącym maksymalnie do 40 cm głębokości, jedną lub więcej warstw kamieni. Czasami kamienie szczelnie wypełniały jamę, czasem jednak były one nieliczne. Kształty palenisk były w większości owalne (Ryc. 3:5), rzadziej kolistą (Ryc. 3:2), o kształcie gruszkowatym (Ryc. 3:4) czy prostokątnym (Ryc. 3:3). Miały one powierzchnię od 1 m², poprzez najczęściej występujące około 1,5 metrowe, do 2 m², a jedynie jedno osiągnęło średnicę 200 cm. Ognisk było nieco mniej, o kształtach kolistych i owalnych, były one też generalnie mniejsze. Wypełniko ich tworzy przepalona ziemia ze spalenizną zachowaną w postaci miazgi. Jamy ogniskowe to płytkie niecki zagłębione w podłoże na maksymalnie 16 cm.

Reasumując, należy przyjąć, że podczas badań na stanowisku odkryto części osady kultury łużyckiej o przypuszczalnie gospodarczym charakterze. Główna część mieszkalna prawdopodobnie usytuowana była na południe od terenu badań poza granicami inwestycji, na co wskazuje lokalizacja w tym rejonie, na skraju wykopu, chaty w otoczeniu jam magazynowych. Rozplanowanie obiektów w części północnej, a głównie na krańcu północno-zachodnim, jest bardziej rozproszone w stosunku do zwartej, z widocznymi pewnymi koncentracjami w części południowej i wschodniej.

■ MATERIAŁ RUCHOMY

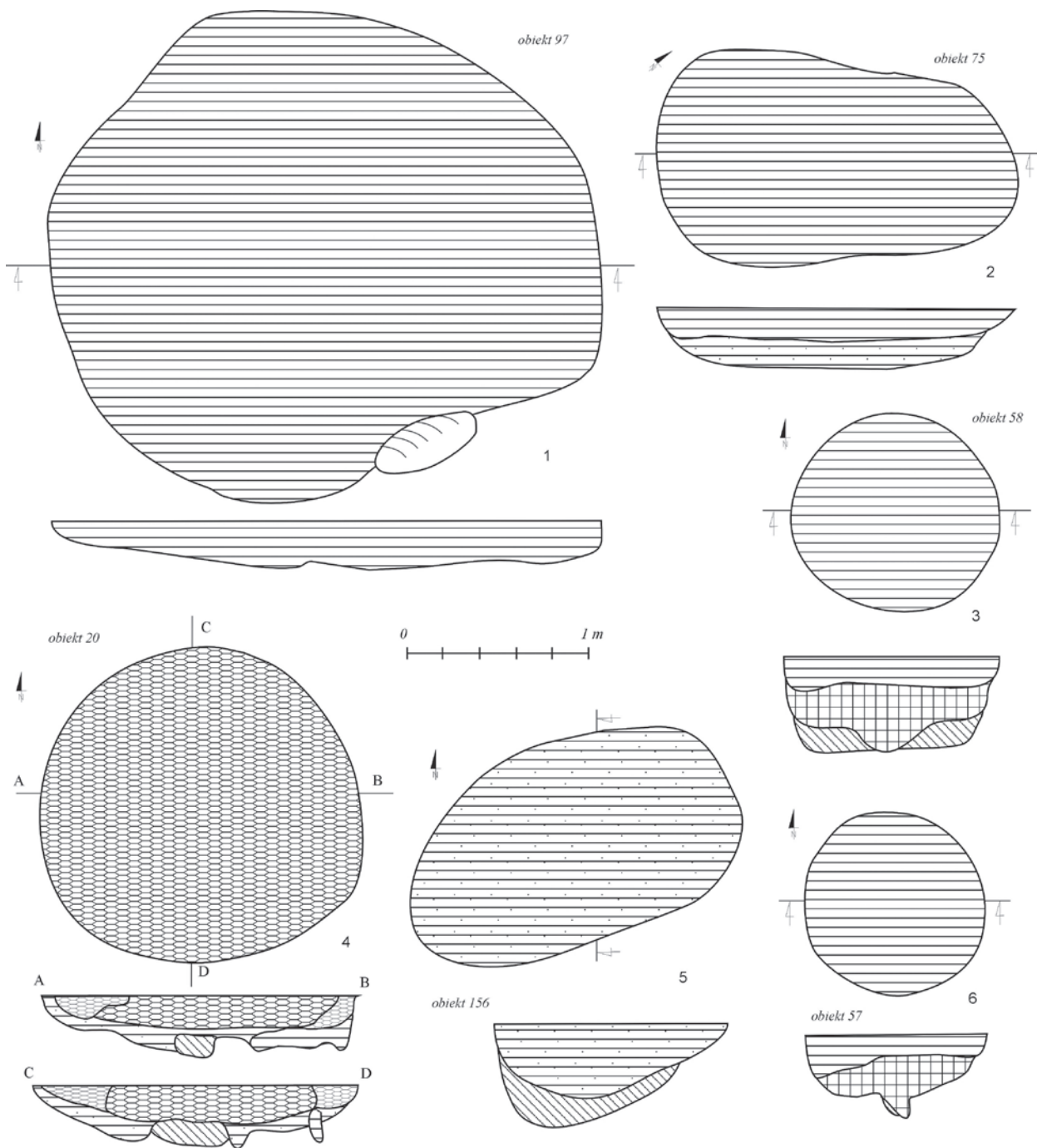
Zbiór źródeł ruchomych kultury łużyckiej stanowią fragmenty naczyń ceramicznych, których pozyskano łącznie 2394, z czego 1884 odkryto w wypełnikach obiektów, a 510 w spągu humusu. Poza materiałem ceramicznym wystąpił zaledwie 1 zabytek żelazny – nóż (?).

Pod względem technologicznym nie jest to zbiór jednolity. Do wyrobu naczyń użyto glin żelazistych, schudzonych domieszką mineralną – tłucznem kamienym. Piasek występował sporadycznie, prawdopodobnie była to naturalna domieszka w glinie. Najliczniej jest reprezentowana domieszka średnioziarnista (61 %), gruboziarnista ma mniejszy udział (25,7 %), drobnoziarnista wystąpiła w 13,3 %. Można dostrzec tu zasadnicze różnice pomiędzy poszczególnymi rodzajami ceramiki, w ceramice cienkościenniej przeważa domieszka drobnoziarnista, domieszka gruboziarnista charakterystyczna jest dla naczyń grubościennych, a wśród naczyń średniościennych dominowała domieszka średnioziarnista, która występowała także w dużym udziale we wszystkich grupach technicznych i wszystkich typach naczyń.

Najliczniej reprezentowane są garnki (naczynia jajo-wate). Są one słabo profilowane. Prostej formie towarzyszy uboga i rzadko występująca ornamentyka ograniczająca się do guzków, dołków i listew plastycznych. Charakterystyczną cechą tych naczyń jest faktura zewnętrznej powierzchni ścianek, które są zazwyczaj całkowicie schropowaczone. Wyróżniono ich 4 odmiany:

- I – o formie doniczkowatej, o prostych ściankach rozchylających się ku górze (Ryc. 5:10). Naczynia tej odmiany są charakterystyczne dla okresu halszackiego, np. w zespole kruszwickim występowały w II i III fazie osadniczej datowanych na Ha C do wczesnego okresu lateńskiego (Szamałek 1987, 55, 93-94);

- II – o formie beczułkowatej, w naszym materiale w wersji bezuchej. Brzegi nachylone są do wnętrza, o krawędziach zaokrąglonych (Ryc. 4:6), płasko

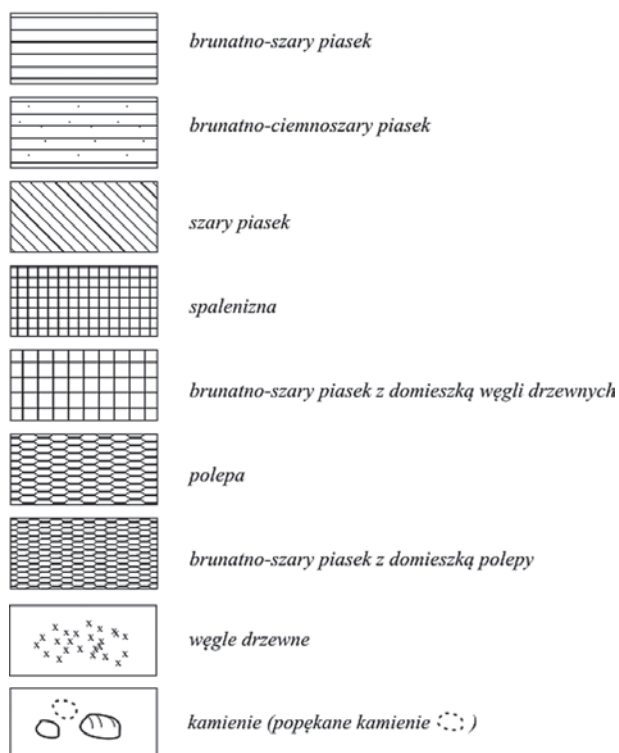
Ryc. 2. Mielno Pyrzyckie, stan. 20, gm. Kozielice, woj. zachodniopomorskie. Wybór obiektów kultury łużyckiej

Fig. 2. Mielno Pyrzyckie, site 20, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship. Selection of features of the Lusatian culture

ściętych (Ryc. 6:1, 6), pogrubionych (Ryc. 4:11) lub ściennionych. Część tych naczyń jest poniżej krawędzi gładzona. Przeważająca większość egzemplarzy jest niezdobiona, poza jednym garnkiem zdobionym guzkiem pod krawędzią (Ryc. 5:5), oraz dwóch innych z karbowaną listwą plastyczną poniżej krawędzi (Ryc. 6:12). Ta odmiana naczyń jajowatych jest najbardziej rozpowszechniona w kulturze łużyckiej, a występuje w niej od IV okresu epoki brązu aż po środkowy okres lateński. Na terenie Pomorza odkryto je licznie na halsztackich stanowiskach: na Zamku w Szczecinie (Cnotliwy 1976, 37-38), na Wzgórzu Wisielców (Cnotliwy 1961, 266-267)

oraz Młynówce w Wolinie (Wojtasik 1958, tabl. II:12, III:11, IV:12), w Wielkopolsce w okolicach Kruszwicy (Szamałek 1987), w Słupcy (Malinowski 1958, ryc. 34:1-2) i wielu innych. Okazy ceramiki z guzami poniżej krawędzi odnoszone są do okresu halsztackiego (Cnotliwy 1976, 38, tam analogie) i odkrywane często także na wyżej wymienionych stanowiskach. Szczególnie często występują na stanowiskach z Ha C-D w Wielkopolsce

Legenda do wypełnień obiektów nieruchomych

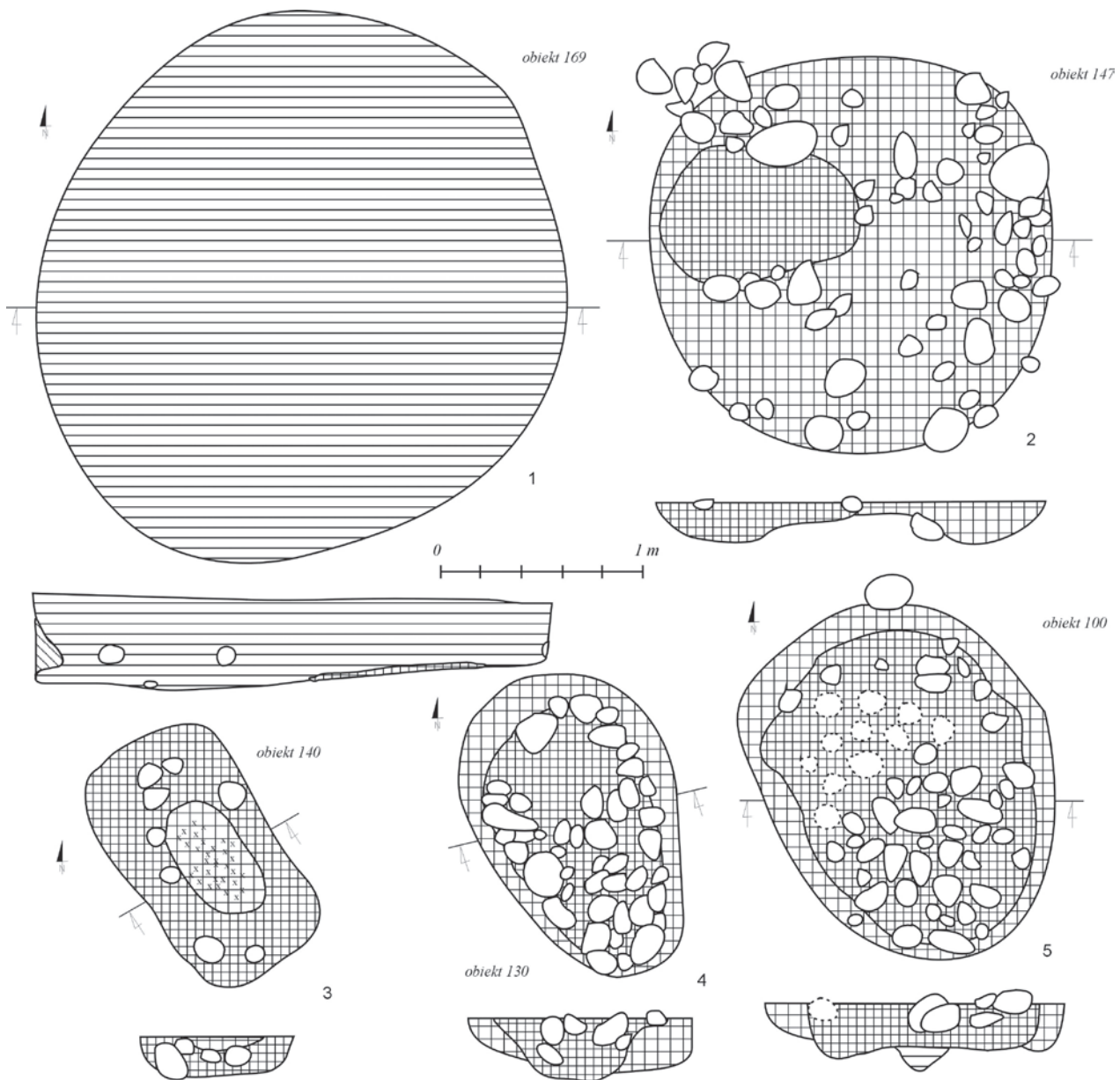
(Cnotliwy 1961, 266, tam dalsze analogie). Naczynia z listwami plastycznymi poniżej krawędzi pojawiają się już w Ha C, trwają w Ha D, aż do środkowego okresu lateńskiego. Wystąpiły m.in. na osadzie w ziemi lubuskiej w Żółwinie datowanej na Ha C-D (Krzyszowski, Sobucki 1998, 400) czy na cmentarzysku z Ha C w Karcu w Wielkopolsce (Śmigieński 1965a, tabl. 1:1);

- III – naczynia o brzuscu jajowatym z brzegiem nachylonym i poniżej krawędzi lekko odgiętym na zewnątrz, często wygładzonym (Ryc. 5:9; 6:5). Krawędzie brzegów naczyń są zaokrąglone lub ścięte, często pogrubione lub wręcz tworzące szeroką płaską krawędź (Ryc. 5:6). Do tej odmiany należą okazy o średnicy wylewu od 17 cm oraz najczęściej okazy zasobowe o średnicy wylewu nawet przekraczającej 30 cm. Omawiane naczynia znane są od IV okresu epoki brązu aż do środkowego okresu lateńskiego. Analogiczne egzemplarze, zarówno mniejsze jak i większe zasobowe, znane są w dużych seriach m.in. ze Szczecina-Zamku (Cnotliwy 1976, 37-38), z Wolina z Młynówki (Wojtasik 1958, tabl. II:12; III:11; V:13; VI:10, 11), gdzie datowane są na okres halsztacki, ze Wzgórza Wisielców w Wolinie (Cnotliwy 1961, 267, ryc. 7, 13, 16, 19), gdzie występują we wszystkich fazach osadniczych od Ha C do wczesnego okresu lateńskiego, z Lubniewic (Marcinkian 1976, 183, tabl. V:1, 10, 37; VI:17, 18, 19), gdzie datowane są na Ha D1, szczególnie często występują na grodziskach i osadach halsztackich (C-D) w Wielkopolsce, m. in. w Słupcy

(Malinowski 1958) oraz na pobliskim grodzisku górzycyckim z Ha D w Myśliborzu (Szafranski 1959, 65). Wyróżniające się w materiale z Mielna duże naczynie zasobowe o karbowanej krawędzi (Ryc. 5:4) przypominają pomorskie klosze, która to forma szczególnie popularna była we wczesnym i środkowym okresie lateńskim, ale również często występująca w okresie Ha D, a nawet Ha C (Skrzypek 1995, 55-65, ryc. 2:e, f) i głównie spotykana w kulturze grobów kloszowych i kulturze pomorskiej. W III odmianie naczyń jajowatych wystąpiły też egzemplarze z uchami (Ryc. 5:12). Naczynia jajowate z brzegiem wygiętym na zewnątrz i uchami przy krawędzi pojawiły się na terenie całego Pomorza w V okresie epoki brązu (Kostrzewski 1958, 117-118). Występują w inwentarzach datowanych na czasy pełnego rozwoju kultury lużyckiej (Dąbrowski 1979, 75-76) aż do środkowego okresu lateńskiego. Znane są m.in. ze Szczecina-Zamku (Cnotliwy 1976, ryc. 1.9:1, 3; 1.18:3; 1.24:1);

- IV – naczynie zasobowe o brzuscu dwustożkowatym z załomem łagodnie profilowanym, zaznaczoną szyjką i lekko wygiętym na zewnątrz brzegiem (Ryc. 6:3). Naczynia dwustożkowe są rozpowszechnione na całym obszarze kultury lużyckiej, gdzie przechodząc pewne przeobrażenia, występują od młodszej epoki brązu, przez całą wczesną epokę żelaza. Na terenach Pomorza Wschodniego są jedną z form przewodnich wczesnej fazy kultury pomorskiej nawiązującą wyraźnie do naczyń lużyckich (Lachowiczowa 1966, 39-40; Lachowicz R., Lachowicz 1961, ryc. 22g, h; 27e).

Niewielką grupę zidentyfikowanych naczyń stanowią amfory. W zrekonstruowanym w górnej części naczyniu (Ryc. 4:8) obserwuje się wysoką szyjkę, tutaj wyraźnie wyodrębnioną nie w tektonice naczynia, ale poprzez zastosowanie ornamentu w postaci delikatnej listwy plastycznej opasującej nasadę szyi. U nasady szyi widoczny jest ślad po dolepienym uchu. Wiele podobnych amfor i naczyń o zbliżonej formie, ale bez uch, odkryto na cmentarzysku w Trzebulach, gdzie datowane są one na okres Ha C (Kołodziejcki 1968, 123-124). Podobne naczynia baniaste (bez uch) z plastyczną listwą u nasady szyjki wystąpiły też na cmentarzysku w Buczu, gdzie uznano je za halsztackie (Kołodziejcki 1976, 48, tabl. IV:2). Bardzo podobna forma naczynia do opisywanej wyżej, wystąpiła także na cmentarzysku kultury pomorskiej z okresu Ha D w Studzieńcu. W egzemplarzu tym, zaokrąglony brzusec oddzielony był od szyjki lekko się rozchylającej na krawędzi, trójgraniastym wałkiem (Jasnosz 1984, 136-139, ryc. 213:1). Do grupy naczyń amforopodobnych zaliczyć można (ze względu na obecność uch) także duże naczynie jajowate (Ryc. 5:1), o największej wydętości w połowie wysokości naczynia,

Ryc. 3. Mielno Pyrzyckie, stan. 20, gm. Kozielice, woj. zachodniopomorskie. Wybór obiektów kultury łużyckiej

Fig. 3. Mielno Pyrzyckie, site 20, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship. Selection of features of the Lusatian culture

szyjce łagodnie zwężającej się ku górze bez jej wyraźnego zaznaczenia w budowie naczynia. Okaz ten posiada ucha stosunkowo nisko osadzone, poniżej przejścia brzuśca w szyjkę (nieco powyżej największej wydętości brzuśca), przejście to zaznaczone jest przez ornament w postaci pasma podwójnych dookólnych poziomych żłobków. Od tego poziomego ornamentu odchodzą w dół promienie się rozchodzące trzy pary żłobków schodzących się na końcach par. Pierwowzory naczyń nawiązujących do powyższego znane są w kulturze łużyckiej już w młodszym okresie epoki brązu (V EB), występują w niej także w okresie halsztackim (Nowakowska

1984, 38). Zbliżone naczynia wystąpiły na cmentarzysku w Rudkach z V EB-Ha (Jasnosz 1984, 100-110, ryc. 188:15). Podobne naczynia występują w początkowym okresie kultury pomorskiej już w okresie Ha C, w fazie tzw. wielkowiejskiej (Kostrzewski 1958, 211, 360 – tam zestawienie tych naczyń pod nr 59), a także później, aż do wczesnego okresu lateńskiego. Analogiczne naczynie (o nieco wyżej umieszczonych uchach) znane jest z Białej, z cmentarzyska kultury pomorskiej, datowane na okres Ha D (Nowakowska 1984, ryc. 7) oraz z tego samego czasu z cmentarzyska łużyckiego w Klukowie (Skrzypek 1995, 65, ryc. 4h). Analogię do tego naczynia można też znaleźć na cmentarzyskach w Marianowie i Wąwelnicy, łączonych z kulturą jastorfską, datowanych na okres Ha D2-3/Lt A (Wołagiewicz 1989, 311, ryc. 3:26) oraz w materiałach jastorfskich z Wielkopolski (Chłodnicki, Pietrzak 2004, ryc. 5). Większość tych

Ryc. 4. Mielno Pyrzyckie, stan. 20, gm. Kozielice, woj. zachodniopomorskie. Wybór ceramiki naczyniowej kultury łużyckiej: (1, 4) z obiektu 20; (3, 5) z obiektu 53; (7) z obiektu 54; (6, 8, 9, 11) z obiektu 58; (2, 10) z warstwy II

Fig. 4. Mielno Pyrzyckie, site 20, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship. Selection of ceramics from features of the Lusatian culture: (1, 4) from feature 20; (3, 5) from feature 53; (7) from feature 54; (6, 8, 9, 11) from feature 58; (2, 10) from layer II

analogicznych okazów pozbawiona była ornamentu, w odróżnieniu od egzemplarza z Mielna Pyrzyckiego. Ornament na naszym naczyniu znajduje nawiązania do podobnych na innych typach naczyń na stanowiskach grupy górzyckiej kultury łużyckiej, m.in. na zachód od Odry w Oderberg, Wiesenu i Mielesznicy (Griesa 1982, Taf. 5:2.2, 8:2.5, 19:1), na naczyniach z II fazy rozwojowej grupy górzyckiej datowanej na Ha D.

Na wschodnim brzegu Odry analogiczny motyw żłobków ułożonych w łuki był motywem przewodnim ceramiki sepulkralnej na cmentarzyku w Grzmiącej koło Zielonej Góry, która łączona jest z II fazą rozwojową ceramiki górzyckiej z Ha D (Marcinkian 1978, 109-110, ryc. 10-11). Pojawił się on na naczyniach halsztackich w wielkopolskim Kotlinie (Ha C) (Zeylandowa 1974, ryc. 5:5), w Szczecinie na terenie Zamku (Cnotliwy 1976, ryc. 1.12.6) i w Rudkach (Jasnosz 1984, ryc. 188:1, 5), na cmentarzysku z Ha D w Marianowie (Wołągiewicz 1989, ryc. 3:43), na grodzisku z okresu Ha D w Słupcy (Malinowski 1958, ryc. 24:3). Motywy zwisających grup linii rytych odnajdujemy także na ceramice kultury pomorskiej z okresu Ha D.

W kolejnej grupie, naczyń wazowatych, wyróżniono jedną odmianę, szczególnie tutaj charakterystyczną, o kolejnych możemy mówić tylko z dużym prawdopodobieństwem:

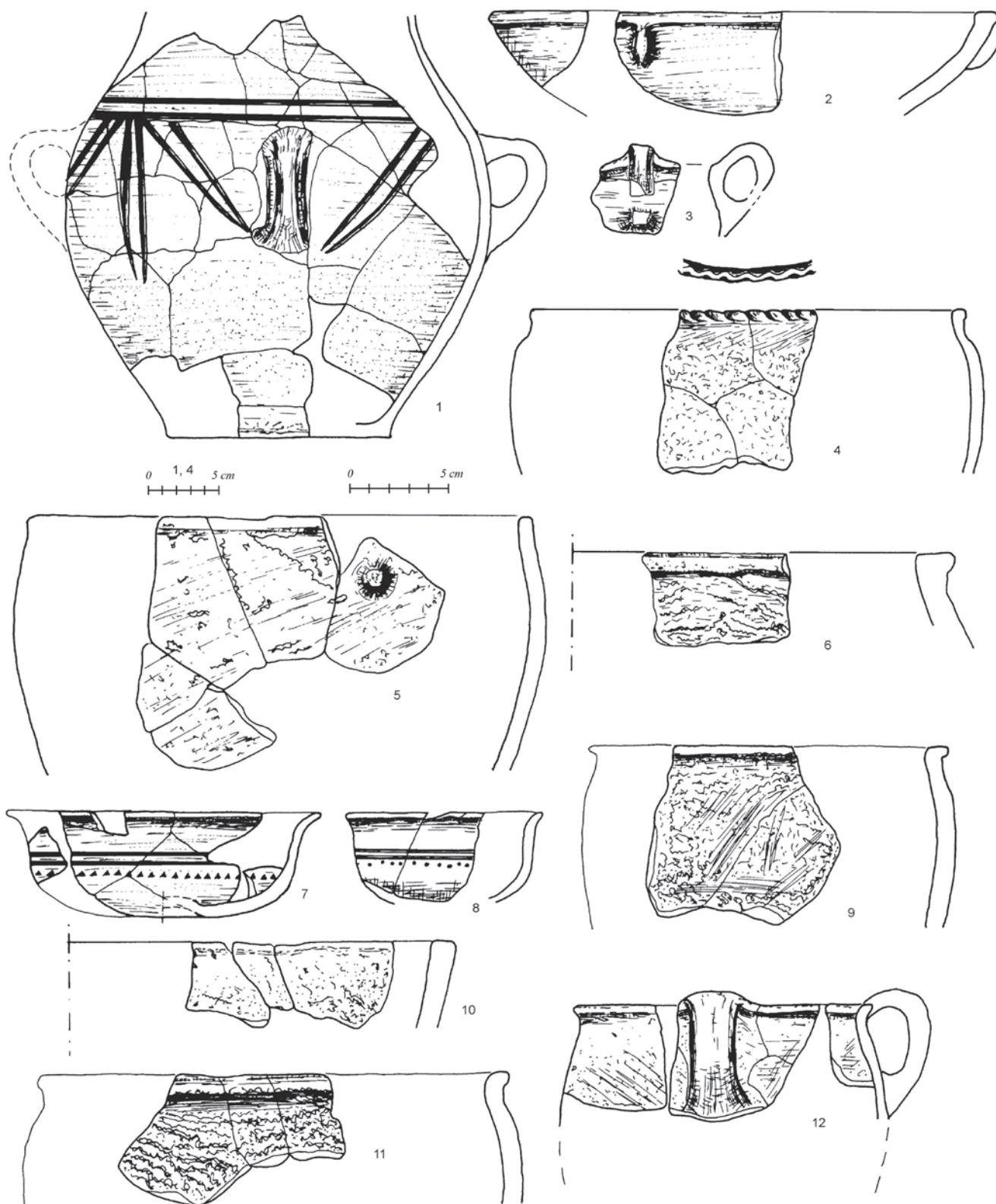
- I – waza z lejkowatą szyjką silnie odgiętą na zewnątrz (Ryc. 6:4). Jedyna, prawie całkowicie zrekonstruowana taka waza, posiada charakterystyczny ornament na górnej części brzuśca w postaci szerokich żłobków (o charakterze poziomego „fasetowania” powierzchni brzuśca) o szerokości od 1,5-2 cm (zwiężających się ku górze naczynia). Dodatkowo dwa z tych poziomych szerokich żłobków wypełnia ornament wielokrotnych, poziomych linii rytych. Kolejny fragment następnej poziomo żłobkowanej wazy (Ryc. 4:3) posiada inny uzupełniający ornament, umieszczony w najwyższym (?) żłobku, w postaci pasma naprzemiennie ustawionych (zygzakowato) grup ukośnych kresiek. Poziome szerokie żłobki na tym egzemplarzu są węższe, o szerokości około 1 cm. Naczynie to reprezentuje jeden z typów przewodnich starszej grupy górzyckiej kultury łużyckiej, datowanej na Ha C (Kostrzewski 1958, 176; Griesa 1982, 35-36). Również ornament poziomych szerokich żłobków to charakterystyczny sposób zdobienia naczyń wczesnohalsztackich na terenach zajmowanych przez grupę górzyczą, choć spotykany jest już wcześniej, w młodszej epoce brązu, na całym zachodnim terenie kultury łużyckiej, będąc świadectwem łączności kulturowej z ziemiami położonymi dalej na południe (Kostrzewski 1958, ryc. 122-125; Griesa 1982, 42-43, Abb. 8). „Fasetowanie” brzuśców występuje czasem również później, w młodszej fazie grupy górzyckiej (Griesa 1982, 35, Taf. 16:2). Uzupełniający ornament linii rytych oraz pasm naprzemiennie skośnych kresiek to również ornament typowy dla okresu halsztackiego na tym terenie (Griesa 1982, 21, Abb 8);

- II – wazy o nieokreślonych kształtach, ale w odróżnieniu od powyższych nie posiadają na brzuścach poziomego szerokiego żłobkowania. Jedna z nich miała

zwiężającą się ku górze szyjkę oddzieloną od brzuśca poprzez niewielki uskok ścianki naczynia. Inne (Ryc. 4:5) posiadało rozbudowany ornament wykonany w technice rytej. Brzusiec od szyjki oddzielony był poczwórną poziomą dookólną rytą linią. Spod tego pasma poziomych linii zwisają półkoleście uformowane pasma z potrójnych linii rytych. Niestety, nie wiadomo, jak gęsto były rozmieszczone te półkoleście ornamenti, lecz na pewno nie tworzyły ciągłej girlandy. Analogiczny ornament wystąpił m. in. na naczyniu z grodziska z okresu Ha D w Słupcy (tam dodatkowo uzupełniony krótkimi nacięciami) (Malinowski 1958, ryc. 32), czy na stanowiskach II fazy grupy górzyckiej z okresu Ha D po zachodniej stronie Odry (Griesa 1982, Taf. 5:2.2, 8:2.5, 19:1.8). W zespole kruszewickim ornament ten uważa się za charakterystyczny dla horyzontu datowanego na Ha C/D – D (Szamałek 1987, 94, ryc. 31, 34). Fragment kolejnego naczynia wazowatego (Ryc. 6:8) ornamentowany jest w środkowej partii brzuśca pasmem grup naprzemiennie skośnych linii, od którego odchodzi pionowo w dół pasmo symetrycznych, ukośnych, rytych kresiek przedzielonych pionową linią, formując przez to rodzaj jodełki. Ornament ten charakterystyczny jest dla naczyń halsztackich zarówno w starszym (Kostrzewski 1958, 173-175), jak i młodszym okresie. Motywy skośnych kresiek w układach wystąpiły na cmentarzysku z okresu Ha C w Świętym Wojciechu (Śmigieński 1965b, tabl. IV:6, 12; IX). Identyczne wątki ornamentacyjne (w podobnych, ale też i w innych układach) wystąpiły na ceramice z okresu Ha D: na grodzisku w Słupcy (Malinowski 1958, ryc. 57:5), w zespole kruszewickim (Szamałek 1987, 94, ryc. 37:VII), cmentarzysku kultury łużyckiej w Jerzykowie (Wiślański 1959, ryc. 4:2) oraz na cmentarzysku kultury pomorskiej w Trojanowie (Jasnosz 1984, 145-146, ryc. 220:6);

- III – naczynia o brzuścu dołem schropowaconym do największej wydętości lub nieco wyżej, a szyjce gładkiej. Jeden z egzemplarzy (Ryc. 6:2) w miejscu przejścia brzuśca w szyjkę urozmaicony był poprzez dolepienie (zamiast uch) uchwyty (zapewne więcej niż jednego) w formie poziomo osadzonego, podłużnego, o wzniesionych krańcach, z obniżeniem pośrodku.

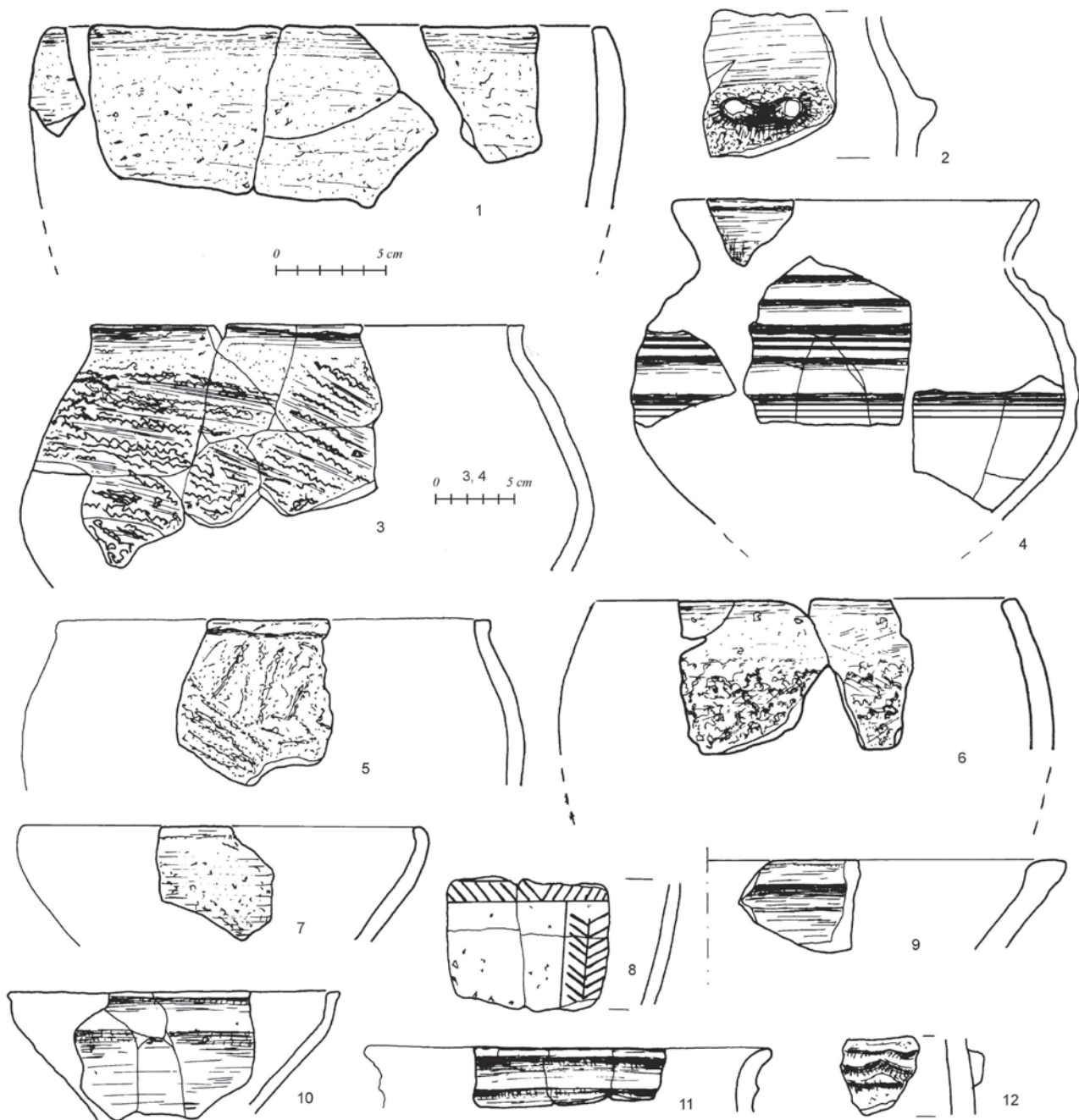
Wazy z chropowaconym baniastym brzuścem i górną częścią gładką nie mają walorów datujących, znane są w kulturze łużyckiej od młodszej epoki brązu (Kostrzewski 1958, 115-116), np. na cmentarzysku z V EB w Osieku (Rajkowska 1984, ryc. IV:10, 11) oraz w okresie halsztackim, np. na cmentarzysku w Buczu z Ha C (Kołodziejewski 1976, tab. I:6) czy w Rudkach (Jasnosz 1984, ryc. 186), licznie występują w Karcu (Śmigieński 1965a, tabl. 5:11; 10:7; 13:12; 18:15; 22:1), na osadzie z Ha

Ryc. 5. Mielno Pyrzyckie, stan. 20, gm. Kozielice, woj. zachodniopomorskie. Wybór ceramiki naczyniowej z obiektów kultury łużyckiej: (1, 2, 4, 5) 59; (3, 8, 9, 11) 62; (7, 10) 61; (6) 66; (12) 72

Fig. 5. Mielno Pyrzyckie, site 20, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship. Selection of ceramics from features of the Lusatian culture: (1, 2, 4, 5) 59; (3, 8, 9, 11) 62; (7, 10) 61; (6) 66; (12) 72

C w Kotlinie (Zeylandowa 1974, ryc. 48a), na grodzi-sku z Ha D w Słupcy (Malinowski 1958, ryc. 23:2, 4, 5), a także we wczesnym okresie lateńskim. Nalepianie uchwytów w miejsca uch szczególnie często występuje w okresie halsztackim w grupie górzyckiej kultury łużyckiej (Griesa 1982, 41-42), a także w sąsiadującej kulturze białowickiej.

Ryc. 6. Mielno Pyrzyckie, stan. 20, gm. Kozielice, woj. zachodniopomorskie. Wybór ceramiki naczyniowej kultury łużyckiej: (1) z obiektu 63; (2-5, 8) z obiektu 73; (6) z obiektu 165; (7) z obiektu 164; (9) z obiektu 129; (11) z obiektu 169; (10, 12) z warstwy II

Fig. 6. Mielno Pyrzyckie, site 20, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship. Selection of ceramics of the Lusatian culture: (1) from feature 63; (2-5, 8) from feature 73; (6) from feature 165; (7) from feature 164; (9) from feature 129; (11) from feature 169; (10, 12) from layer II

Wśród mis wyróżniono dwie odmiany:

- I – nieduże naczynie z wylewem zagiętym do środka o zaokrąglonej krawędzi (Ryc. 6:7). Ten typ mis występuje na całym obszarze kultury łużyckiej. Pojawia się w V okresie epoki brązu i trwa przez cały okres halszacki, stanowiąc częsty element większości inwentarzy halszackich.

- II – o pogrubionym brzegu ze starannie opracowaną krawędzią, o mniej lub bardziej zagiętym do wnętrza wylewie. Największy okaz, o średnicy wylewu 30 cm i najgrubszych ściankach, ma do wnętrza zagięte same krawędzie. Dwa mniejsze egzemplarze mają cieńsze ścianki, a zagięcie ścianek do wnętrza następuje nieco poniżej krawędzi (Ryc. 4:1; 5:2). Misy te są średniej wielkości, mają średnice 24 i 26 cm. Są to okazy nie zdobione. Pod krawędzią posiadają pionowo osadzone uchwyty o przekroju półksiężycowym, imitujące ucha. Również te formy mis są bardzo popularne w kulturze łużyckiej od V EB, poprzez cały okres halszacki. Do „ślepych uch” znajdujemy analogie na halszackich: naczyniach wazowatych na Pomorzu Zachodnim (np. niemiecki Wartin) i nad Wisłą w okolicach Torunia

(Kostrzewski 1958, 172, ryc. 186), a także czarce dwu-
stożkowej ze Wzgórza Zamkowego w Szczecinie
(Cnotliwy 1976, 45-46, ryc. 1.26.9) oraz misie dwu-
stożkowej z Górszewic (Pieczyński 1954, 129, Ryc. 41:4).
Obecność takiego uchwytu stwierdzono również
w materiałach na cmentarzyskach: kultury pomorskiej
ze schyłku Ha D w Maryńcu (Lachowicz, Lachowicz
1961, ryc. 14f) oraz cmentarzysku z Ha D2-3/Lt
A w Marianowie (Wołagiewicz 1989, ryc. 4:15), łącz-
nym z kulturą jastorfską.

Czarki reprezentują tu trzy odmiany:

- I – najbardziej rozpowszechnione w tym mate-
riale (Ryc. 4:7; 5:7, 8) – przysadziste formy o esowatym
profilu. Ich brzegi są mniej lub bardziej wychylone na
zewnątrz. Jedna z nich pod wylewem ma zgrubienie
w formie żeberka (Ryc. 6:11). Tylko wśród tej odmiany
występują okazy zdobione. Na dwóch zrekonstruowa-
nych w największym stopniu czarkach (o różnych śred-
nicach) wystąpił zbieżny ornament. W środkowej czę-
ści brzuśców umieszczono dwie dookólne poziome
ryte linie, pod którymi biegł w pierwszym przypadku
rząd nakłuć, a w drugim rząd równoramiennych trój-
kąćków. Fragment innej zdobiony jest ornamentem
zygzakowym. Czarki esowate są popularne na stano-
wiskach kultury łużyckiej w okresie od schyłku epoki
brązu przez cały okres halszacki. Znanie są z cmenta-
rzysk: kultury łużyckiej w Kowalewku, datowanego na
VEB-Ha C (Jasnosz 1982, ryc. 53:18; 55:26), w Dębówc
z Ha C (Naumowiczówna 1959, ryc. 59:5; 33:3), cmenta-
rzyska kultury pomorskiej w Budziszewku, datowanego
na Ha D (Jasnosz 1982, ryc. 20:3), cmentarzyska z Ha
D w Jerzykowie (Wiślański 1959, ryc. 4:7) oraz grodz-
ska kultury łużyckiej z Ha D w Słupcy (Malinowski
1958, ryc. 26:2, 3, 8, 9, 10, 12). Ornament linii poziomych
i pasma nakłuć punktowych znany jest w starszym
i młodszym okresie halszackim. Wystąpił na Wzgórzu
Wisielców w Wolinie, w poziomie datowanym na
Ha C- C/D (Cnotliwy 1961, ryc. 6; 11:k), w Świętym
Wojciechu w Ha C (Śmigielski 1965b, tabl. IX:13),
w grupie chełmińskiej kultury łużyckiej również w Ha
C (Kostrzewski 1958, ryc. 187:1), nakłucia w kształcie
trójkąćków wystąpiły w starszej fazie grupy górzyc-
kiej na lewym Nadodrze w Lunow (Griesa 1982, Taf. 5:6).
Bogaty tego typu ornament – rzędy małych dołków –
punktów w rozmaitych układach (pionowych i pozio-
mych) wystąpił też na stanowisku z Ha D – cmenta-
rzysku w Sarbi (Kołodziejski 1974, ryc. 1:1);

- II – stożkowe, zarówno o ściankach prostych
z pogrubioną krawędzią, jak też o ściankach nieco poni-
żej wylewu zagiętych do wnętrza i pogrubionej krawę-
dzi (Ryc. 6:10). Forma ta jest spotykana w obrębie całego

okresu halszackiego (C i D). Nie ma walorów datu-
jących;

- III – półkuliste. Również ta odmiana czarek nie
może być brana pod uwagę przy ustalaniu chronologii,
gdyż jest niezmiernie popularna na całym terenie kul-
tury łużyckiej od młodszej epoki brązu oraz w całym
okresie halszackim.

W zbiorze ceramiki z Mielna Pyrzyckiego wystąpiły
również fragmenty czerpaków – w postaci uch naczyń
cienkościennych (Ryc. 5:3).

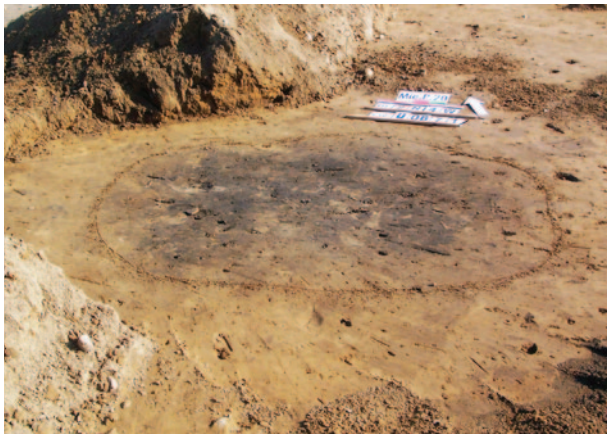
Stosunkowo liczną grupę naczyń na stanowisku
stanowią tzw. talerze krążkowe (Ryc. 4:4, 9). Okazy
te posiadały różną grubość, zwykle przekraczającą 1,0
cm. Średnice są zróżnicowane, zawierają się w grani-
cach 22-32 cm. Ich brzegi czasem są zgrubiałe od strony
zewewnętrznej. Krawędzie najczęściej są zaokrąglone,
zwykle równo od góry i dołu, czasem bardziej ścięte od
góry. Powierzchnia wszystkich odkrytych tutaj egzem-
plarzy jest niezdobiona. Talerze krążkowe występują
w kulturze łużyckiej powszechnie zarówno na stanowi-
skach sepulkralnych, jak i osadowych. Pojawiają się już
V okresie epoki brązu, upowszechniają się na szeroką
skalę we wczesnym okresie żelaznym i trwają do końca
istnienia kultury łużyckiej. Obok form gładkich jak te
z Mielna, Wolina (Cnotliwy 1961, ryc. 12:a) lub Trzebuli
(Kołodziejski 1968, tab. 1:32) często spotyka się w kul-
turze łużyckiej talerze zdobione odciskami paznokcio-
wymi, np. w Kotlinie (Zeylandowa 1974, ryc. 28:5, 35:2,
7, 9, 12, 13). Z kultury łużyckiej ten typ naczyń został
przejęty przez ludność kultury pomorskiej, na której
terenie występują przeważnie egzemplarze niezdobione.

Chronologię osady ludności kultury łużyckiej na sta-
nowisku Mielno Pyrzyckie 20 oparto na wynikach ana-
lize ceramiki, która mieści się w ramach okresu halsz-
ackiego, a może nawet nieco później – we wczesnym
okresie lateńskim. Charakter odkrytej ceramiki to styl
górzycyckiej grupy kultury łużyckiej istniejącej na tym
terenie w okresie halszackim C i D. Kwestia końcowej
fazy użytkowania osady, tak jak w ogóle kultury łużyc-
kiej na Pomorzu, nie jest do końca rozstrzygnięta i rodzi
pewne, zauważane i na tym stanowisku, wątpliwości.
W omawianym zespole ceramiki szczególnie wyraziście
formy przewodnie występują głównie w odniesieniu do
starszego okresu halszackiego. Młodszy okres, Ha D,
już tak wyraźnie w naszym materiale się nie manifestuje.
Uznane za przewodnie dla tego podokresu formy (np.
amfory gruszkowate) czy elementy zdobnicze (orna-
ment pseudosznurowy) w naszym materiale nie wystą-
piły. Może to wynikać z ułamkowości zbioru bądź spe-
cyfiki stanowiska, silnego tradycjonalizmu, a jednocze-
śnie wrażliwości na nowe prądy kulturowe docierające

Ryc. 7. Mielno Pyrzyckie, stan. 20, gm. Kozielice, woj. zachodniopomorskie. Półziemianka kultury łużyckiej – obiekt 169

Fig. 7. Mielno Pyrzyckie, site 20, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship. Basin house of the Lusatian culture – feature 169

Ryc. 8. Mielno Pyrzyckie, stan. 20, gm. Kozielice, woj. zachodniopomorskie. Jama kultury łużyckiej – obiekt 71

Fig. 8. Mielno Pyrzyckie, site 20, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship. Pit of the Lusatian culture, feature 71

u schyłku okresu Ha D na te tereny (związane z kulturą pomorską i kulturą jastorfską). To, że inwentarz ceramiczny jest tak ubogi w formy, szczególnie te bardziej ozdobne, nie dziwi, gdy weźmie się pod uwagę strukturę funkcjonalną odkrytych obiektów (wyraźne przeznaczenie gospodarcze przebadanej części osady).

Reasumując, styl ceramiki łużyckiej ze stanowiska Mielno Pyrzyckie 20 przejawia cechy obu okresów

Ryc. 9. Mielno Pyrzyckie, stan. 20, gm. Kozielice, woj. zachodniopomorskie. Fragment zespołu palenisk kultury łużyckiej

Fig. 9. Mielno Pyrzyckie, site 20, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship. Fragment of a complex of hearths of the Lusatian culture

halsztackich, z tym że zdają się przeważać cechy starszohalsztackie. W aspekcie kulturowym można je przypisać stylowi starszogórzyckiemu kultury łużyckiej. Styl młodszogórzycki wywarł tu słabiej swoje piętno. Wydaje się, że w okresie Ha D kultura łużycka na tym terenie ulega powolnemu zanikowi, tracąc swą kulturową wyrazistość (por. Wołągiewicz 1989, 307).

Pozostałości osadnictwa odkryte na stanowisku Mielno Pyrzyckie 20 nie występują równie intensywnie, zarówno pod względem ilościowym, jak i funkcjonalnym, na całym przebadanym obszarze osady. Można tu wydzielić pewne skupienia powiązanych ze sobą obiektów, np. zespół grupujący obiekt mieszkalny i towarzyszące mu jamy o różnych funkcjach, głównie zasobowych, czy zespół palenisk tworzących wydzieloną część produkcyjną. Pośród pozostałych obiektów, rozproszonych po całym praktycznie terenie stanowiska, nie rysuje się jakaś przemyślana organizacja przestrzeni w rodzaju indywidualnych zagród z całym koniecznym zapleczem gospodarczym. Ze względu na przebadanie części osady, nie można wnioskować o rzeczywistym natężeniu osadnictwa w obrębie całego stanowiska, zwłaszcza że odkryta część nie stanowi przypuszczalnie zasadniczej części mieszkalnej.

Bibliografia

Chłodnicki M, Pietrzak R. 2004. Ratownicze badania archeologiczne na trasie autostrady A2 w 2001 i 2002 roku realizowane przez Ekspedycję Archeostrada Muzeum Archeologicznego w Poznaniu i Poznańskiego Towarzystwa Prehistorycznego. W: Z. Bukowski (red.),

Raport 2001-2002. Wstępne wyniki konserwatorskich badań archeologicznych w strefie budowy autostrad w Polsce za lata 2001-2002 (= Zeszyty Ośrodka Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego (d. Zeszyty ORBA). Seria B: Materiały Archeologiczne). Warszawa, 165-180.

- Cnotliwy E. 1961. Wyniki archeologicznych badań ratunkowych na Wzgórzu Wisielców w Wolinie w 1959 r. *Materiały Zachodniopomorskie* 7, 181-292.
- Cnotliwy E. 1976. Osadnictwo ludności kultury łużyckiej na Wzgórzu Zamkowym w Szczecinie w świetle badań w latach 1973-1976. *Materiały Zachodniopomorskie* 22, 7-70.
- Dąbrowski J. 1979. Kultura łużycka na Pomorzu. W: J. Dąbrowski, Z. Rajewski (red.), *Prahistoria ziem polskich* 4. *Od środkowej epoki brązu do środkowego okresu lateńskiego* Wrocław, 74-80.
- Griesa S. 1982. *Die Göritzer Gruppe (=Veröffentlichungen des Museums für Ur- und Frühgeschichte 16)*. Potsdam.
- Jasnosz S. 1982. Materiały i studia do osadnictwa starożytnego i wczesnośredniowiecznego Ziemi Obornicko-Rogozińskiej 1. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 31, 1-144.
- Jasnosz S. 1984. Materiały i studia do osadnictwa starożytnego i wczesnośredniowiecznego Ziemi Obornicko-Rogozińskiej 3. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 33, 55-166.
- Kołodziejski A. 1968. Cmentarzysko ludności kultury łużyckiej w Trzebulach, pow. Krosno Odrzańskie. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 19, 96-146.
- Kołodziejski A. 1974. Materiały z cmentarzyska ciałopalnego ludności kultury łużyckiej w Sarbi, pow. Krosno Odrzańskie. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 14, 148-153.
- Kołodziejski A. 1976. Materiały z cmentarzyska ciałopalnego ludności kultury łużyckiej w Buczu, powiat Głogów. *Materiały Komisji Archeologicznej* 4, 17-64.
- Kostrzewski J. 1958. *Kultura łużycka na Pomorzu*. Poznań.
- Krzyszowski A., Sobucki A. 1998. Żółwin, st. 30. W: R. Mazurkowski (red.), *Archeologiczne badania ratownicze wzdłuż trasy gazociągu tranzytowego* 1. *Ziemia Lubuska*. Poznań 369-401.
- Lachowicz R., Lachowicz F. 1961. Cmentarzysko kultury pomorskiej w Maryńcu, pow. Złotów – stanowisko 1. *Materiały Zachodniopomorskie* 7, 85-172.
- Lachowiczowa R. 1966. Cmentarzysko kultury łużyckiej w Cewlinie, pow. Koszalin. *Materiały Zachodniopomorskie* 12, 9-52.
- Lasak I. 1996. Obozowiska z epoki brązu w Grotnikach, woj. leszczyńskie. *Śląskie Sprawozdania Archeologiczne* 37, 91-109.
- Malinowski T. 1958. Osadnictwo kultury łużyckiej wczesnej epoki żelaznej w Słupcy. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 8-9, 1-97.
- Marcinkian A. 1976. Osada ludności kultury łużyckiej z wczesnej epoki żelaza w Lubniewicach, powiat Sulęcín. *Materiały Komisji Archeologicznej* 4, 65-202.
- Marcinkian A. 1978. Badania na cmentarzysku ludności kultury łużyckiej w Grzmiącej, gm. Cybinka, woj. Zielona Góra. *Sprawozdania Archeologiczne* 30, 97-111.
- Naumowiczówna E. 1958. Cmentarzysko kultury łużyckiej w Dębówcu, w pow. Wolsztyńskim. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 10, 161-201.
- Nowakowska M. 1984. Cmentarzysko ludności kultury pomorskiej w Białej, woj. pilskie. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 33, 19-42.
- Rajkowska E. 1984. Materiały z cmentarzyska ludności kultury łużyckiej w Osieku, woj. kaliskie. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 33, 1-18.
- Skrzypek I. 1995. Znaleźiska grobów podkloszowych na cmentarzyskach ludności kultury pomorskiej na Pomorzu Środkowym. W: T. Węgrzynowicz (red.), *Kultura pomorska i kultura grobów kloszowych. Razem czy osobno? Materiały z konferencji w dniach 24-26 listopada 1993*. Warszawa, 55-67.
- Szafrański W. 1959. Badania na grodzisku w Mysłiborzu na Pomorzu Zachodnim. *Materiały Zachodniopomorskie* 5, 43-68.
- Szamałek K. 1987. *Kruszwicki zespół osadniczy w młodszej epoce brązu i w początkach epoki żelaza*. Wrocław.
- Szamałek K. 1995. Ślady osadnictwa ludności kultury pomorskiej z badań archeologicznych nad Gopłem. W: T. Węgrzynowicz (red.), *Kultura pomorska i kultura grobów kloszowych. Razem czy osobno? Materiały z konferencji w dniach 24-26 listopada 1993*. Warszawa, 309-318.
- Śmigieński W. 1965a. Cmentarzysko ludności kultury łużyckiej w Karcu, pow. Gostyń. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 16, 10-78.
- Śmigieński W. 1965b. Materiały z cmentarzyska ludności kultury łużyckiej w Świętym Wojciechu, pow. Międzyrzecz Wlkp. *Materiały Komisji Archeologicznej* 1, 79-104.
- Wiślański T. 1959. Cmentarzysko kultury łużyckiej z wczesnej epoki żelaznej w Jerzykowie, w pow. mogileńskim. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 10, 152-160.
- Wojtasik J. 1958. Pozostałości osady łużyckiej na wzgórzu „Młynówka” w Wolinie. *Materiały Zachodniopomorskie* 4, 49-104.
- Wołagiewicz R. 1989. Cmentarzysko w Marianowie i problem schyłkowej fazy kultury łużyckiej na Pomorzu. W: T. Malinowski (red.), *Problemy kultury łużyckiej na Pomorzu*. Słupsk, 307-321.
- Zeylandowa M. 1974. Otwarta osada halsztacka ludności kultury łużyckiej w Kotlinie, pow. Jarocin. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 24, 50-131.

Summary

Jarosław Wyrwiński

Rescue archaeological excavations at site 20 in Mielno Pyrzyckie, Kozielice commune, zachodniopomorskie voivodeship

The site is located in the northern part of the Myślubórz Lakeland in the confluence of two small watercourses. It is situated on a straight stretch of the eastern slope of an upland, on the slope of a small valley of the watercourse called Kanał Długi. Differences in altitude at the site are considerable and amount to ca. 6 m. The excavations embraced an area of 117.8 ares and revealed a total of 202 features, of which 121 were successfully identified in chronological and cultural terms. The material from the features and in the remnants of the cultural layer (2394 fragments of ceramics) corresponds with a single phase of the settlement on the area of the site – related to the Lusatian culture.

The settlement of the Lusatian culture includes: remnants of one household, 4 shelter features, 4 basin houses, 12 resource pits, among others. Pits of unspecified function in the number of 72 prevailed. What merits special attention is a

recorded complex of 41 open hearths. The settlement is complete with a furnace. The principal residential part of the settlement was probably situated south of the site.

The chronology of the settlement was determined on the basis of analyses of ceramics, which belongs to the Hallstatt period, or maybe even later – to the early La Tène period. The ceramics found on site displays characteristics of the style of the Górzycy group of the Lusatian culture, which existed here in the Hallstatt C and D period. The question of the final phase of the operation of the settlement on the site in Mielno Pyrzyckie 20 has not been entirely resolved and poses certain doubts. Principal forms occur here most clearly in relation to the older Hallstatt period. The younger Górzycy style is not that manifest in the material, which may stem from powerful traditionalism and, at the same time, sensitivity to new cultural currents reaching the area in the Late Ha D period (related to the Jastorf and Pomeranian culture). It seems that in the Ha D period, the Lusatian culture is subject here to certain atrophy and loses its cultural distinction.

■